

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krome, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Ne frankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Kapital in delo v rudništvu.

Markantno sliko o razvoju kapitalizma nam podaja avstrijsko rudništvo. Na eni strani močnejše kapitalistične sile — Petocheki, Weinmanni Rothschildi, Gutmanni itd. — na drugi velikanska armada revnih rudarjev — to je slika kapitalističnega rudništva.

Profiti rudniškega kapitala.

Lastniki rudnikov in tisti, ki obvladujejo trgovino s premogom, znajo svoje dobičke skrbno prikrivati. Samo delniške družbe so obvezane objavljati svoje bilance. Pa tudi te si prizadevajo, da prikrivajo prave račune. Vsekakor pa iz teh bilanc že lahko uganemo, kakšne oderuške dobičke iztiskavajo rudniške družbe iz žuljev svojih mezdnih sužnjev. Za leto 1909, so največje delniške družbe, ki so lastnice rudnikov, izkazale sledeče dobičke:

	kron
Alp. Montanska družba	16,217.227
Rudniška družba Brūx	5,966.101
Ferdinandska Severna železnica	3,425.280
Severočeška rudniška družba	3,104.363
Avstrijska rudniška in fužinska družba	3,085.442
Praška družba železarske industrije	11,597.943
Državno-železniška družba	1,540.923
Zapadno-češka rudniška deln. društvo	3,189.017

Mezde rudarjev.

S temi velikanskimi dobički pač niso v nikakršnem razmerju borne mezde rudarjev.

Povprečne mezde kopačev in voznikov so znašale po statistiki ministrstva za javna dela:

Leta	V premogokopih kamenitega premoga		V premogokopih rujevega premoga	
	dnevni zaslužek	letni zaslužek	dnevni zaslužek	letni zaslužek
1904	3:04	813:13	3:45	949:55
1905	3:10	851:51	3:49	979:79
1906	3:27	913:70	3:69	1035:56
1907	3:53	982:21	3:96	1133:27
1908	3:73	1033:50	4:16	1179:41
1909	3:73	1010:22	4:12	1147:42

Da so mezde naraščale, se imajo rudarji zahvaliti samo svoji organizaciji. Čeravno so pa mezde naraščale, je pa draginja živil naraščala še mnogo hitreje. Mezde so celo ob najboljšem času znašale manj kot postavni eksistenčni minimum, ki je, kakor znano, določen na 1200 K.

Žrtve rudništva.

In za te škandalozne plače, ki zadoščajo kvečjemu za toliko, da rudar lakote ne pogine, za te bore groše morajo rudarji žrtvovati življenje in zdravje! V letih 1904. do 1909. je poginilo v rudokopih nič manj nego 895 rudarjev, 9723 delavcev pa je bilo v premogokopih težko poškodovanih! Pri tem pa rudarji niso še niti primerno zavarovani proti nezgodam. Navezani so na bratovske skladnice, katerih „blagodeli“ pač rudarji dan na dan na svoji koži občutijo. Lakote bi pač moral umreti sleherni onemogli rudar, če bi bil samo na podpore bratovskih skladnic navezan. Leta 1907, je znašala povprečna pokojnina invalida 242 K, vdove 97 K, sirote 37 K. In s tem naj ljudje živijo eno celo leto!

Cene premogu in rudarjeva mezda.

In pri vsem tem se najdejo zmiraj še ljudje, ki mislijo, da se rudarjem bogve kako dobro godi. Rudniški baroni razpošiljajo bajko, da so visokih cen premogu krive previsoke (!) plače

delavcev in meščanski politiki jim v tem seveda verno sekundirajo.

Pa treba je samo površnega pogleda na uradno statistiko, da ovržemo to predrzno laž.

Cena izkopenemu premogu je znašala:

Leta	Kameniti premog kron	Rujavi premog kron
1904	95,485.941	96,796.467
1905	99,874.726	100,956.961
1906	118,063.250	105,838.258
1907	129,492.964	125,528.105
1908	139,715.552	140,149.703

Proti temu je znašal vse skupni zaslužek delavcev:

Leta	kamenitem prem. kron	rujavem prem. kron
1904	45,884.253	44,821.365
1905	48,325.380	45,941.725
1906	49,355.470	47,994.570
1907	56,936.940	55,415.327
1908	62,100.904	61,568.184

Vse skupno je od leta 1904. do 1908. mezdna vsota narasla za 33 milijonov kron, proti temu pa je cena izkopenemu in prodanemu premogu narasla za 88 milijonov kron.

Predrzna laž je torej, če kdo reče, da so narasle delavske plače krive draginje premoga. V času, ko je cena izkopenemu in prodanemu premogu narasla za 88 milijonov kron, so mezde narasle samo za 33 milijonov. 55 milijonov je torej požrl rudniški kapital! Nikakor tedaj niso „previsoke delavske plače“ krive na draginji premoga. Kriv je draginje temveč rudniški kapital, ki rudarja izkorišča, kupovalca (konsumenta) pa odira.

Parlament in rudarji. Socialni demokratje za rudarje.

Socialnodemokratski poslanci so že v prvem zasedanju poslanske zbornice leta 1907. predložili šest popolnoma izdelanih zakonskih načrtov. Če bi se ti zakonski predlogi sprejeli, bil bi položaj rudarjev znatno olajšan. Bili so to sledeči zakonski načrti, ki so jih predložili sodrugci Cingr, Berr, Seliger in Beutel:

1. Zakonski načrt glede delovne dobe v rudokopih. Skupni delovni čas ne sme znašati več kot osem ur, med tem delovnim časom pa se ima dovoliti še polurna pavza (odpočitek).

2. Zakonski načrt glede nedeljskega počitka. Nedeljski počitek mora pričeti najkasneje v soboto ob 6. uri zvečer in trajati najmanj 36 ur.

3. Zakonski načrt glede izplačevanja mezde. Mezde se morajo tedensko izplačevati. Od plač se ne sme za razsvetljava, razstrelivno orodje itd., ničesar odtrgavati. Na vozovih je natančno zaznamovati koliko premoga držijo.

4. Zakonski načrt glede rudniške inspekcije. Nastaviti se imajo rudniški (jamski) nadzorniki v tolikem številu, da se lahko vsak rov vsaj enkrat mesečno pregleda. Rudniške nadzornike podpirajo rudarski delegati, ki jih volijo delavci.

5. Zakonski načrt glede zavarovanja proti nezgodam. Delavci in obratni uradniki pri rudokopih se proti posledicam ponesrečb zavarujejo pri teritorialnih zavarovalnih zavodih proti nezgodam.

6. Zakonski načrt glede varstva zaupnikov. Odpovedati ali odpuščati iz službe

od delavcev v predstojništvo bratovske skladnice in rudarske zadruga voljenih zastopnikov je prepovedano in se kaznuje, če takega koraka ne spozna dvetretjinska večina razsodišča rudarske zadruga.

Meščanske stranke, med njimi zastopnik slovenske klerikalne stranke dr. Benkovič, obstruirajo soc.-dem. predloge.

Teh šest zakonskih načrtov socialnih demokratov je poslanska zbornica odkazala socialnopolitičnemu odseku. Ta odsek je izvolil potem zopet poseben pododsek, ki naj bi se o teh predlogih posvetoval. In v tem pododseku, v katerem je sedel tudi klerikani poslanec dr. Ivan Benkovič, se je pričela obstrukcija meščanskih strank. Meščanske stranke so se na vso moč trudile, da bi razpravo socialnodemokratskih predlogov zavleklo. Za načelnika tega pododseka so izvolile meščanske stranke nemškopolnega poslanca dr. Stefana Lichta, ki je bil leta 1907. samo s pomočjo fabrikantov in najhujšega pritiska na delavce izvoljen v državni zbor. Ta dr. Licht pa je sam na tem živo zainteresovan, da se prav nič ne stori, kar bi nasprotovalo koristim rudniških kapitalistov. Ta mož je namreč član upravnega sveta dveh delniških družb, ki sta lastnici raznih rudnikov na severozapadu Češke, v Falkenauu, v Rakonici in raznih rudnikov rujevega premoga v Dalmaciji. In takega moža so meščanske stranke, med njimi slovenski klerikalec dr. Benkovič, poslale kot svojega zastopnika v pododsek, ki naj bi se posvetoval o omenjenih socialnodemokratskih rudarskih zakonih! — Že s tem so te stranke dokazale, da ne zastopajo koristi rudarjev, marveč koristi rudniških posestnikov!

In v resnici je meščanska večina tega pododseka delo tako zavlačevala, da se je izmed šestih socialnodemokratskih predlogov preresetal samo en sam predlog in sicer predlog glede tedenskega izplačevanja pri rudništvu. Ostalih pet predlogov niti v razpravo ni prišlo!

Meščanske stranke z dr. Benkovičem vred proti tedensku izplačevanju.

V Ostrovsko-Karvinskem okrožju se mezde delavcem samo enkrat na mesec izplačujejo. Bogati rudniški posestniki ostajajo revnim delavcem borno plačo cel mesec dolžni! Delavci morajo tedaj za nakupovanje svojih življenjskih potrebščin pri trgovcih na dolgu ostajati. Na ta način pridejo le prevečkrat v neposredno odvisnost. Socialni demokratje so zategadelj zahtevali, da bi se rudniške posestnike zavezalo, da bi delavcem mezde vsak teden izplačevali. Ali nemški nacionalci, krščanski socialci in klerikalni dr. Ivan Benkovič so ta predlog socialnih demokratov odklonili. Da nam pa ne bo kdo očital, da temu poslednjemu krivico delamo, opozarjamo na njegov lastni letak, ki ga je pred par dnevi izdal, in v katerem blišči poslanec in sedanji „katoliški“ kandidat „kmečke“ zveze za laški, sevniški in brežiški okraj dr. Ivan Benkovič sam priznava, da je nastopil proti tedensku izplačevanju!!! V letaku pravi, da je bil v to pooblaščen, oziroma da so mu to naročili trboveljski rudarji!

Trboveljski in hrastniški delavci! Ali se niste prijeli za glavo, ko ste čitali ta dr. Benkovičev letak? Sam priznava, da je oškodoval vaše koristi, sedaj se pa za to nesramno protidelavsko postopanje še predrzne sklicevati na neka vaša „naročila“!!

Vprašamo: Kdo pravzaprav pa je dr. Benkoviču dal tista naročila! Ali se je temu možu sploh vredno zdelo, da bi bil s trboveljskimi in hrastniškimi rudarji v dotiko stopil, da bi se bil v tej zadevi obrnil, recimo, do delavskih zaupnikov, do delavske organizacije ali pa do naših delegatov v rudarski zadrugi, ki bi bili tozadevno brezdvomno kompetentni? Ali se je sploh kdaj brigal za trboveljske in hrastniške delavce? Nikoli! Konstatiramo, da niti trboveljski niti hrastniški rudarji niso dr. Benkoviču nikoli dali pooblastila za tako protidelavsko postopanje, že iz tega enostavnega razloga ne, ker tem rudarjem pač niti na kraj pameti ne prihaja, da bi delovali proti svojim lastnim koristim! Če pa morda dr. Benkovič vse rudarje identificira s kakim rudniškim in farovškim petoliznikom v osebi kakega paznika Zupana ali sličnih kalibrov, potem pač to nikakor ne govori za Benkovičevo stališče, ampak kvečjemu potrjuje že itak znano dejstvo, da so taki hinavski klečeplazci z dr. Benkovičem vred najinfamnejši škodljivci življenskih interesov trboveljskih in hrastniških rudarjev! In tak človek ima sedaj še to držno čelo, da prosjači za delavske glasove!

Da se vrnemo k razpravi v pododseku. Krščansko-socialni poslanec Schoißwohl je zahteval, da ostane pri mesečnem izplačevanju, češ, da bodo delavci, če se jim denar vsak teden izplačuje, ta denar zapili ali pa zaigrali, nasprotno da pa mesečno izplačevanje vzgaja rudarja k štedljivosti. Za delavce je torej po mnenju gospodov ala Schoißwohl in dr. Benkovič potreba še nekaka kuratela!... Seveda sta se tudi dr. Licht in krščanski socialci Fißlthaler na vso moč borila proti temu socialnodemokratskemu predlogu, saj grede judje in antisemiti, naj si bodo potem nemški krščanski socialci ali slovenski klerikalci, zmiraj roko v roki, kadar gre proti delavskim koristim. In tako so socialnodemokratski predlog glede tedenskega izplačevanja nemški nacionalci, krščanski socialci in slovenski klerikalci po dr. Benkoviču dne 17. februarja 1911 odklonili. Sprejeli so samo nek kompromisni predlog, po katerem naj bi se mezde vsakih 14 dni izplačevale. Pa tudi to je bilo že prepozno. Preden se je poslanska zbornica mogla pridružiti sklepu socialno-političnega odseka, je bila razpuščena! In nemalo krivdo na tem nosijo zopet slovenski klerikalci s svojo pustolovsko politiko!

Dr. Benkovič v družbi ostalih meščanskih strank za izrabljanje otrok!

Poleg zakona o tedenskem izplačevanju se je v socialno-političnem odseku razpravljalo tudi zakon glede zaposlenja žen in otrok v rudokopih. Ta zakon naj bi imel sledeči določbi:

1. Otroci do 14. leta se pri rudništvu ne smejo uporabljati.

2. Žene in dekleta ponoči (od 8. ure zvečer do 5. ure zjutraj) v takih in sličnih podjetjih ne smejo delati.

K temu zakonu je sodrug dr. Adler stavil predlog, da se tudi moški delavci do 16. leta v nočni dobi ne smejo uporabljati. Dr. Licht je ta predlog pobijal in nemški nacionalci in krščanski socialci so ga 16. februarja 1911 odklonili. In dr. Benkovič je imel 14. maja t. l. na shodu v Brežito nečuvno predrznost, da je nasocialne demokrate pred kmeti ravno zaradi tega blatil in sramotil, ker mladih življenj ne pustimo tako brezobzirno izrabljati po kapitalističnih izkoriščevalcih!! Nemški nacionalci, krščanski socialci in dr. Benkovič pač ne marajo rudniškim baronom kratiti pravice,

da bi take 15letne otroke tudi še ponoči izrabljali!

Tako so se prizadevanja socialnodemokratskih poslancev, da bi izsilili nove zakone v varstvo rudarjev razbila ob nasprotovanju nemških nacionalcev, krščanskih socialcev in slovenskih klerikalcev v osebi poslanca za laški, sevniški in brežiški okraj, dr. Ivana Benkoviča.

Nemški nacionalci, krščanski socialci in dr. Benkovič so odločili za rudniški kapital, pa proti interesom rudarjev!

Delavci! Rudarji! Ali se vam vzpričo tega sploh še čudno zdi, zakaj se dr. Benkovič ne upa med vas? Saj je vendar zopet kandidat in kot tak oblazi zadnjo hribovsko vas, kjer pod lažljivo krinko vere lovi glasove nezavednih volilcev. „Zakaj pa ne pride med nas?“ ste se vprašali in še vprašujete poštene trboveljske in hrastniške delavci. Veste zakaj? Zato, ker ima „katoliški“ kandidat dr. Benkovič slabo vest. Ker se le predobro zaveda, da je bil škodljivec vaših interesov in ker se boji ne morda pesti in kola — s takimi sredstvi se socialni demokratje ne borimo — boji se — vaše sodbe! Zato se skriva pred vami kakor ščurk pred lučjo in pošilja po konstanj v ogenj raje kakega prof. Dermastijo. Moža sicer ravnatako spravite v največjo zadrego, če bi ga vprašali, naj vam pove vsaj eno dobro lastnost dr. Benkoviča. Ali klerikalec se zna še zmiraj rešiti iz zadrege, če ne drugače, pa z že davno izkušanim pristno klerikalnim orožjem, z — obrekovanjem poštenih ljudi, zlasti pa socialnih demokratov. Ali tudi to orožje jim pomaga kvečjemu pri backih in tercijalkah, ne pa pri zavednih in inteligentnih delavcih, ki se zavedajo svojega človeškega dostojanstva. Še najmanj pa jim bo pomagala tista limanica, ki ji pravijo — „Jugoslovanska strokovna zveza“ in v kateri so se očitno domišljevali, da bodo z njo kakor pijane muhe lovili poštene trboveljske in hrastniške rudarje. Prokletost ste se urezali, gospodje! Z zanjkami, ki jih stavljate delavcem, med katerimi kot zagovorniki oderuške in militaristične klerikalne politike ničesar iskati nimate, nas boste kvečjemu vzpodbudili k temu, da vam bomo od sedaj naprej še brezobzirnejše trgali krinke z vaših svetohlinskih obrazov; prepričali boste s tem kvečjemu tudi omahljivce, da je najostrejši boj proti hinavskemu klerikalizmu v eminentnem interesu slovenskega delavstva. In bodite uverjeni zlasti vi, hujskači v duhovniškem talarju, da že za prvivaš poskus, da razcepíte in razderete toli bujno slovo trboveljskega in hrastniškega delavstva, dobite v najkrajšem času tak jasen in občutljiv antiklerikalni odgovor, da vam bo še dolgo po glavi brnelo!

Najdostojnejši in najodločnejši odgovor pa bo tem tihotapcem dalo trboveljsko in hrastniško delavstvo dne 13. junija. Samo izdajalec svojega lastnega razreda se bo tako daleč izpozabil, da bo volil kandidata tiste stranke, ki slovenskemu narodu prinaša namesto kruha nove puške, namesto šol kanone in namesto preskrbe za starčke, vdove in sirote — kasarne!

Delavec, ki se tako daleč izpozabi, bo pljuval v svojo lastno skledo. Zlasti pa bi bilo za delavce naravnost pod častjo, da bi volili tistega kandidata, ki se mora celo že pred kmeti samimi skrivati po — farovžih in ki se med poštene kmetijske volilce sploh ne upa drugače kot z — orožniškimi bajoneti. Ne samo korist, tudi čast delavstva zahteva, da se zavzame z vso silo za svojega kandidata, naš delavski in tudi slovenski ponos pa nam imperativno zapoveduje, da napnemo vse svoje sile, da vržemo 13. junija največjega političnega neznačajneža, bivšega socialista in liberalca dr. Benkoviča, da ga pošljemo tja, kamor taki elementi spadajo v zasluženi — politični pokoj!

Podraževalci kruha.

Bistvo kapitalistične družbe je odiranje in špekulacija. Tisto, kar se imenuje v meščanskem življenju duh podjetnosti, ni pravzaprav nič drugega kakor zvito in prekanjeno poželenje po vedno večjem bogastvu, zaradi česar trpi vsa človeška družba, v korist maloštevilnim odiralcem.

Kake parasitske pojave rodi današnja kapitalistična družba, o tem so nas iznova poučili dogodljaji na ogrskem žitnem trgu. Kakor alarmni signali za avstrijske konsumente kruha so prihajala k nam poročila o nepričakovano naglem in visokem podraženju kruha. Ne samo na budimpeštanski, ampak tudi na dunajski borzi je zavladovalo živahno gibanje ob tem nepričakovanem podraževanju, nepričakovanem zlasti zato, ker so v zadnjem času podraževalne cene nekoliko padle. V sedanji dobi splošne druginje zvene taka poročila gotovo malo tolažljivo in zlasti mi Avstrijci moramo biti nad vse pozorni, ker smo ravno mi izročeni takorekoč neomejenemu vplivu ogrskih žitnih magnatov in borznih špekulantov.

Kaj pa se je torej pravzaprav zgodilo, kar je povzročilo nenadno podraževanje žitnih cen? Prvi povod k temu je dalo uradno poročilo o uspehih zadnje žetve; to poročilo je izdalo ogrsko poljedelsko ministrstvo. Iz tega uradnega poročila se baje spozna, da je žetev slabše izpadla, kakor se je bilo izprva pričakovalo. Pričakovalo se je, da bo pšenice za 54 milijonov meterskih stotov, dobilo pa se je je baje samo 46 milijonov. Ker se je ob takih okoliščinah smatralo za verjetno, da bo povpraševanje po pšenici mnogo večje kakor drugokrat in da se bo le težko ustreglo vsem naročilom, zato so se žitne cene nenadoma silno podražile. Že v tem dejstvu se kaže krasna uredba današnje kapitalistične družbe; toda to še niso vsi vzroki nenadnega podraženja. Uradno poročilo je bilo ogrskim žitnim magnatom in borznim špekulantom samo dobrodošla prilika, da so pričeli proti konsumentom kruha dobro preračunane špekulacije za svoje žepe.

Neka skupina borznih junakov, ki jim načeluje neki ogrski grof, ki porablja priženjene milijone ameriške milijonarke za borzne špekulacije, ta skupina je torej takoj porabila to priliko, pa je pokupila vse žitne zaloge in je na ta način vse žitne cene strahovito podražila. Skupina veleagrarnih gospodov uganja torej z najnujnejšimi ljudskimi potrebščinami prav tisto, kar uganjajo razne zveze industrijcev in kar je tudi namen vseh takih zvez kapitalistov. In kar je ob takih pojavih posebno pomembno je dejstvo, da so se našli ob tem podraževanju fevdalno-klerikalni veleagrarci v ljubeznivi slogi z judovskimi borznimi špekulanti. Ta pisana družba torej odločuje, za kako ceno bo ljudstvo jedlo kruh. Kadar povzročijo borzni špekulanti padanje žitnih cen, tedaj so krščanski veleposestniki najhujši nasprotniki borz, kadar pa povzročijo borzne špekulacije rast žitnih cen, tedaj pa si deli vsa ta kapitalistična gospoda prav po bratovsko svoj dobiček. Tako ni boj agrarcev proti borzam prav nič drugega, kakor boj za visoke žitne cene.

Da pa so take ljudskemu blagostanju tako nevarne špekulacije sploh mogoče, ima zopet svoje posebne razloge. Odkar se je s pomočjo meščanskih strank jako otežkočilo uvažanje tujega žita z visokimi tarifi, se je ogrskim špekulantom jako olajšalo izkoriščevanje ljudstva z visokimi žitnimi cenami. Kadarkoli torej kaže, da bi utegnili žita primanjkovati, in čeprav to morda niti ni res, tedaj prično ogrski žitni in borzni kapitalisti s podraževanjem. To tudi prav lahko store, zakaj tujega žita zaradi visoke carine ni možno uvažati in mi navsezadnje ne moremo biti brez kruha, ako torej ni moka poceni, moramo kupiti pa drago. Na ta način utaknejo kapitalisti ogromne vsote ljudskega denarja v svoje žepe. To bi seveda ne bilo možno, ako bi se moglo tuje žito carine prosto uvažati. Zanimiva je v tem oziru izjava borijskega svetnika Edmunda Taussiga, ki se je v „Neue Freie Presse“ takole izjavil z ozirom na zadnje podraževanje žita: „Treba je poudariti, da bi nikdar ne bilo prišlo do tako izredno visokih cen, ako bi visoka carina ne onemogočila, da bi se pravočasno preskrbelo za žito. Znano je, da so žetve vseh ostalih držav dobro uspele“. Na agrarno metodo špekulacijskih skrivnosti pa nas je opozoril v istem

listu borni svetnik za poljedelske pridelke gospod Gibian, ki pravi, da veleagrarci čakajo s svojimi zalogami žita ugodnega trenutka, ko lahko cene zvišajo, ker vedo, da se zaradi visoke carine tuje žito ne more uvažati.

Na svetovnem trgu dandanes ne moremo govoriti o slabem stanju žitnih zalog. Od leta 1907. se je pridelalo vsako leto več pšenice in letošnja setev tudi mnogo obeta. Ker pa smo mi zaradi visoke carine popolnoma ločeni od svetovnega trga in se torej ne more tuje žito k nam uvažati, zategadelj naši veleagrarci in borzni špekulanti svobodno in neovirano lahko podražujejo žitne cene. Tako je možno, da so pri nas od leta 1907 žitne cene mnogo večje kakor v drugih državah, o čemer nas pouči naslednja statistika.

Na merodajnih svetovnih trgih je veljalo 100 kilogramov pšenice v kronah:

Leto	Odesa (Rusija)	London (Angleška)	New-York (Amerika)
1907	17.46	17.91	17.45
1908	20.44	18.27	18.95
1909	20.30	21.10	22.43
1910	17.30	17.85	20.32
sedaj	16.73	17.58	17.70

Pri nas pa je znašala povprečna cena za 100 kilogramov pšenice v kronah:

1907	22.32 K
1908	26.06 "
1909	31.80 "
1910	25.80 "
sedaj stane 100 kg pšenice	26.50 "

Ako primerjamo naše žitne cene s tujimi žitnimi cenami, tedaj jasno vidimo vse prokletstvo naše visoke carine, ki pomaga veleagrarcem in borznim špekulantom polniti žepe z ljudskim denarjem. Ako bi se k nam uvažalo tuje žito, bilo bi sicer še vedno dražje kakor na svetovnem trgu, ker se morajo uračunati stroški za uvažanje, toda bilo bi mnogo cenejše kakor je zdaj.

To so dejstva, ki nam jasno kažejo važnost carinske politike. Carinska politika pa se dela v parlamentu, torej je že s tega stališča parlament velike važnosti. Meščanske stranke so v parlamentu provzročile visoko carino, ki nam onemogočuje cenejša živila. Socialni demokratje pa so se z vso silo zavzemali za odpravo carine, da bi bile splošne potrebščine cenejše. Kdorkoli je zatiran in izkoriščen, kdorkoli živi v pomanjkanju, pa ima zdrave možgane, bo vedel, pri čem da je. Vedel bo, da je njegova sveta dolžnost, dne 13. junija glasovati in delati in agitirati za kandidate socialno-demokratske stranke, ki je edina brezobzirna zagovornica ljudskih pravic!

Dopisi.

d „Der größte Schuft im Land, das ist und bleibt der Denunziant,“ ta stavek je večkratni denuncijant dr. Benkovič leta 1907. zapisal v svojem lastnem glasilu v „Straži“ in s temi besedami je ta „katoliški značaj“ nad samim seboj izrekel zaslužno obsodbo. Če je sploh bil kdaj pošten in odkritosrčen do samega sebe, potem je bil to gotovo vsaj takrat, ko je zapisal omenjene besede. Kajti ni ga menda med slovenskimi izobraženci podlejšega in nizkotnejšega ovaduha kakor je dr. Benkovič. Ko je bil sedanji „katoliški“ kandidat še kot navaden koncipient v Trstu, je, kakor se v nekem letaku iz l. 1907. še sam hvali, kaj rad zahajal na predavanja in na veselice v — „Delavski dom“ (ki je, mimogrede omenjeno, shajališče socialnih demokratov!) in takrat se je dr. Benkovič izrazil napram velikim našim sodrugom, da bi mogel biti vse prej, samo klerikalec ne; v Brežicah pa se je izjavil proti nekaterim takajšnjim meščanom, da je postal klerikalec samo zategadelj, ker je hotel biti državni poslanec. To vedo sicer tudi pametnejši klerikalci sami in prepričani smo, da bodo prej ali slej tudi najbolj zagrizeni, ali sicer pošteni klerikalci prišli do spoznanja, da gotovim ljudem katoliška vera le prevečkrat nič drugega nego navadna krinka, pod katero se paskriva čisto navaden — političen slepar! To spoznanje mora priti, ker prodira danes z mogočeno silo tudi politična izobrazba v zadnjo hribovsko vas. Ljudstvo bo izpregledalo in takrat gorje tistim političnim „hochstaplerjem“, ki se že danes samo s tem še držijo na površju, ker se obdajajo z lažnjivo krinko katoličanstva!... Ali kaj se briga dr. Benkovič za bodočnost, kaj mu je za

vero in kaj mu je za klerikalno stranko, ko bi njemu več koristiti ne mogla! Njemu je za njegovo osebno korist. In to si skuša doseči na svoj, na prav specifično Benkovičev način. Ker mu pač ne smemo te krivice delati, da bi mu očitali prevelike politične zmožnosti, in ker je mož naravnost brez moči proti socialističnim argumentom, pa si skuša pomagati z lažmi in obrekovanjem, njegovo najpriljubljenije orožje pa je denunciranje nasprotnikov. S tem se hoče ta bivši socialist in liberalec sedaj najbrž iskati vrednega pajdaša klerikalne družbe in zvestega izvrševalca, pristne liguorijanske morale, katere najvišje načelo slove: Namen posvečuje sredstva. In zvest temu načelu je leta 1908. denunciral celo vrsto železničarjev. Spraviti je hotel ob kruh revne delavske rodbine samo radi tega, ker so se — čujte in strmite! — dotični železničarji predrznili agitirati za socialnega demokrata, ker so se torej s tem indirektno borili za boljši kos kruha svojim revnim ženam in svojim lačnim otročičem! Pač lep ljudski zastopnik to, kaj ne da? Potem je denunciral pri generalnem ravnateljstvu južne železnice na Dunaju železniške uradnike v Zidanem mostu, ki niso storili nič drugega kot to, da so se poslužili svojih, vsakemu svobodnemu državljanu zajamčenih političnih pravic. Pozneje je ta pošteni denuncijant zopet pri justičnem ministrstvu nekoga sodnika, ker v njegovi pravdi proti dr. Sernecu, ki je dr. Benkoviča, kakor znano, s pasjim bičem justificiral, ni hotel plesati po njegovi komandi. In vsem je še v spominu, s kakšno infernalno denunciacijo je hotel koncem lanskega leta uničiti neko slovensko podjetje. — Denunciacija na denunciacijo, to je tista rudeča nit, ki se vleče skozi celo „delovanje“ dr. Benkoviča, odkar ta podla duša sploh straši po slovenski politični javnosti!... Povsod drugod bi bili taki politični izrodki kratkomojno nemogoči in nad vse žalostno je za nas, da taka nizkotna in zahrbtna kultura na Slovenskem, sploh še kako ulogo igra. Pošten človek za individue Benkovičevega kalibra v resnici ne najde drugega izraza nego kratki ali krepki Greutherjev: Pfuj Teuffell — Ni se še razkadil smrad njegovih zadnjih denuncijacij, pa je že zopet denunciral. To pot se je spravil na sodruga Čobala in Mraka ki jih je ovadil, da sta obdržavala volilen shod pod milim nebom, ne da bi ga bila naznanila. Da se je vršil shod pod milim nebom je grda neresnica, ker se je vršil shod pod streho, ravno tako kakor shod dr. Benkoviča, ki nas je tam podlo blatil in obrekoval, ni imel pa toliko moraličnega poštenja v sebi, da bi nam bil dal tudi priliko, da bi se bili proti njegovim lažem in obrekovanjem tudi primerno branili. Zato smo bili prisiljeni, da smo v obrambo svoje od dr. Benkoviča napadene časti sklicali ravno tam svoj shod. In če nas je sedaj ta „katoliški“ pošteni v svoji nizkotni maščevalnosti denunciral, potem mu jamčimo, da bo samo za eno blamažo bogatejši. Prokleta klaverno mora stati njegova stvar, če si skuša sedaj zopet s takimi umazaniami sredstvi pomagati. No, le denuncirajte, gospod doktor, še dalje, saj to je Vaš poklic! Poskrbeli pa bomo, da Vašo podlo dušo vsi pošteni ljudje do dna spoznajo, in poskrbeli bomo, da Vas 13. junija pošteni volilci našenejotja, kamor spadate, kajti predrznost je znesamo to, da se upa človek Vaše moralične kvalitete sploh prikazati med poštene volilce! Pošteni volilci pa naj se vprašajo: Aline bi bila največja sramota za Slovence, če bi nas tak ovaduh še nadalje zastopal v dunajskem parlamentu? Vsakdo, kdor kaj drži na svojo čast in poštenje, pa tudi na čast in poštenje slovenskega naroda, naj zapiše 13. junija na svoj listek: Melhijor Čobal, vodja konsumnega društva v Zagorju. — To bo najboljši, pa pa tudi najizdatnejši odgovor večkratnemu denuncijantu dr. Benkoviču, ki ima v resnici naj-sijajnejše zmožnosti za detektiva!...

d Zidanmost. (Dva klerikalna shoda v senci bajonetov.) V nedeljo, dne 21. t. m. sta se vršila v Loki ob 8. uri in v Širju ob 11. uri dopoldan volilna shoda klerikalnega kandidata dr. Benkoviča po madžarskem receptu pod varstvom orožnikov. Vsakdo, ki kolikor toliko samostojno misli, je mogel spoznati, da ima advokat Benkovič slabo vest, ker se ne upa zborovati brez oborožene sile, kajti bili so na vsakem shodu kar štirje orožniki navzoči. Tedaj ni čuda, da je bilo ljudstvo razburjeno ter se je spogledovalo, češ saj vendar nismo nikakšni tolovaji, da prihaja z bajoneti nad nas. Videli smo že mnogo shodov, na primer socialno-demokratskih, a nikjer ne potrebujejo orožnikov, in vendar ima tam vsakdo prost vstop in prosto besedo, pri dr. Benkoviču pa le

tisti, katerega on pusti, to je njegovi kimovci. Pred otvoritvijo shoda je izjavil: „Kdor je vabljen, ali pa se smatra za pristaša Kmečke zveze, sme na shod, drugi pa nobeden“. Seveda je na to izjavo ljudstvo ogorčeno protestiralo in slišal je take, da se, ko bi imel le količkaj sramu v sebi, ne bi nikdar več javno kazal med ljudmi. Fejklicev ni bilo konca ni kraja, posebno pa so mu delale ženske častne ovacije. Dobil je, česar je iskal v Širju. Tudi župnik je dobil svoj delež. Ker je namreč radi Benkovičevega shoda imel mašo ob 10. uri, kar ni njegova navada, se mu je nek železničar šaljivo zahvalil, rekoč: „Danes sem bil vsaj lahko enkrat pri maši, saj drugače ne morem iti, ko imate rano mašo. Torej na tak način rešujeta z dr. Benkovičem vero“. In zopet so se čuli iz množice fejklici. Advokat Benkovič je mislil, da bodo prišli socialni demokratje s koli nad njega, pa se je grdo zmotil. Pazabil je namreč, da živimo v 20. stoletju in se torej znamo na drug, dostojen način bojevati proti takim možakom in ni potreba, da bi si prste onesnažil ob njegovi osebi. Volilci! Tukaj imate lep zgled, kaj zna dr. Benkovič. Njemu ni za kmeta, ne za delavca, ampak on potrebuje Vaše glasove, da pride zopet do korita, iz katerega je grabil štiri leta in se v prvem razredu bahato vozil na Dunaj na račun ubogega davkoplavevalca, katerega cela štiri leta ni hotel poznati. A sedaj, ko je zopet čas volitev in potrebuje Vaše glasove, mu ni nobena roka preumazana in ponuja Vam tisto roko, s katero je pred štirimi leti prisegel na svoj program, od katerega pa ni niti pičice izpolnil. Takrat je kmetom tudi obljuboval, da jih bo, če se bodo v manjših zadevah na njega obračali, brezplačno zastopal, v resnici pa jim je tudi najmanjšo „uslugo“ prav mastno zaračunal. Seveda, obljube je delal samo za časa volitev potem pa se je možakar premislil. Sedaj pa nosi klobuk na očeh, kar si ljudje tako razlagajo, da se dr. Benkovič svetlobe boji. Volilci! Danes hodijo klerikalci z orožniki po Vaše glasove. Kadarse Vam bo pa slabo godilo in ne boste mogli davkov plačevati ter Vam bo boben pred hišo zapel, o, takrat ne bo dr. Benkoviča z orožniki, da bi Vas branil pred eksekutorjem. Princip klerikalno-agrarne politike je namreč ta, da varujejo veleposestnike, a pustijo uničiti malega kmeta. — Kar se tiče shoda v Loki, je bil skrajno slabo obiskan, a še med temi zborovalci niso bili sami volilci, dosti je bilo tudi otrok. Slavno c. kr. okrajno glavkarstvo pa vprašamo: Kdo bo neki plačal stroške za orožniško asistenco? Gotovo pač dakoplavevalci? Mislimo pa, da orožništvo ni zato tukaj, da bi podpiralo vsiljive nam klerikalne kandidate, ki jih ljudstvo nikakor več ne mara. Če druge stranke lahko shode prirejajo brez orožene sile, tako mislimo, da klerikalci v tem oziru nimajo prav nobene izjeme, kajti davkoplavevalci smo vsi in vsi smemo enakih davk zahtevati. Župniku v Širju pa povemo vljudno, ker se mu je „dan že nagnil“, naj drugekrat le rano mašo čita, da mu ne bo treba tako dolgo brez zajutka čakati in po vrhu še požirati tako grenke opazke ljudstva. Dr. Benkovičeve neumnosti pa naj pri miru pusti. Vam volilcem pa kličemo: 13. junija vsi na volišče in složno vsi napišite na listke: Melhijor Čobal, vodja konsumnega društva v Zagorju. — S tem boste pokazali dr. Benkoviču, da ste do grla siti njegovega advokatskega poslanstva.

Zavedni volilci.

d Trbovlje. (Velikanska blamaža dr. Benkovičevega agitatorja prof. dr. Dermastia iz Ljubljane.) Zadnjo nedeljo, dne 28. maja so bili trboveljski delavci deležni imenitnega „špasa“. Prišel je namreč iz Ljubljane prof. dr. Dermastia ustanavljal — „Jugoslovansko strokovno zvezo“. In ker so veliki lepaki naznanjali, da so vabljeni na ta sestanek, na katerem da se bo razen o strokovni organizaciji govorilo tudi o drugih — „raznoterosti“ (seveda so delavci takoj uganili, da te „raznoterosti“ niso nič drugega nego Benkovičeve bolečine! . . .), da so torej na sestanek vabljeni razen članov tudi prijatelji „Jugoslovanske strokovne zveze“, se je nekaterim sodrugom vsekakor potrebno zdelo, da se kot prijatelji humorja in vesele zabave temu vabilu tudi odzovejo. In res so z adn jem trenutku brzjavili sodruga Mraku, ki je v okolici Zidanega mostu ravno Benkovičeve „trdnjave“ podiral in ker sodrug Mrak tudi ni baš neprijatelj takih „špasov“, je seveda radevolje ustregel. In tako se je zgodilo, da je ob 3. uri popoldan kakih 150 naših vrlih sodrugov in sodruginj napolnilo klerikalni „Društveni dom“. Če bi delavci za ta klerikalni „teater“ prej zvedeli, bi ga bili gotovo počastili z večjim obiskom. Klerikalci so namreč celo komedijo samo nekako utihotali. Pa zadostovalo je že to število zavednih socialistov, da so tvorili ogromno večino, ker je bilo klerikalcev samo nekaj penzionistov, par paznikov in pisarjev in pa razen nekaj tercijalk še kakih 15 Marijinih — „devic“ . . . To je bilo res fatalno in videli smo, kako so si go-

spodje na odru drug drugemu korajžo delali. Ko so zagledali še sodruga M r a k a, se je pričel pravcati „vojni svet“, kako bi mu preprečili vstop v dvorano. Pa bilo je prepozno. Naši sodrugi so kaplanoma pokazali, da so za ta dan oni gospodarji dvorane in so seveda sodruga M r a k u prijazno odprli vrata. Gospodom torej ni nič drugega preostalo kot, kakor pravi Nemeč: „Zum bösen Spiel eine gute Miene machen“. In tako se je pričelo prvo dejanje te neslavne komedije. Paznik Z u p a n otvori „shod“ in pove najprej, da je to „društveni“ shod. (Klici s a h a, živela korajža!) Potem prav prijazno pozdravi socialne demokrate (Marijine device in tercijalke so se menda grozno „gifitale“, da je nanje čisto pozabil), katerim na dolgo in široko pripoveduje, da je sin krščanske in slovenske matere (Klici: „Saj to že davno vemo; je prav malo interesantno“), povedal je nato najnovejšo novico, da bodo kmalu volitve in sedaj naenkrat pozabi, kaj mu je kaplan še vse napisal. Čez nekaj časa se spomni, da se mora še malo nad liberalce skregati (s socialisti se gospod župan noče kregati!). Rekel je, da s liberalci za 99 pametnejši odklerikalcev, da so pa vendar strahovito neumni... (Oba kaplana ga strašno grdo pogledata!) Župan se tako ustraši, da pozabi celo govoranco, ki je samo to še rekel, da naj vsak pameten delavec natančno volitev volide-lavskega kandidata Melhiorja Čobala, bogatini naj volijo dr. Kukovca, kaplani, farovška kuharica in Marijine device, da naj volijo pa dr. Benkoviča. (Socialni demokratje ploskajo in kličejo „živio Čobal!“) Župan pa dobi od kaplana tak sunek pod rebra, da ni nič več govoril in kakor smo drugi dan zvedeli, ga je doma še njegova boljša polovica nabila, ker se je kaplanov govor tako slabo na pamet naučil. Res nehvaležen svet! — V drugem dejanju je nastopil špecialist za zemlje in štruce prof. dr. Dermastia iz Ljubljane. Pravil nam je namreč, kako na Dunaju želje in štruce delajo. Govor je imel spisan in ga nam je po vzorcu pastirskih listov večinoma čital. Na papirju je imel napisano, da so socialni-demokratični voditelji sami goljufi in defraudanti (ker so bili socialni demokratje navzoči, je to povedal seveda bolj po ovinkih), da se naši tajniki itd. vozijo v drugem razredu. (V oklepaju je imel baje napisano, da se dr. Benkovič na stroške davkoplačevalcev vozi zmiraj v prvem razredu, da se katoliški duhovnik dr. Korošec na Dunaju z židovskimi puncami v elegantnih kočijah prevaža... in še različne take stvari. Seveda tega pred katoliškimi „devicami“ raje ni povedal!) Pod rubriko „defraudanti in goljufi“ je imel baje zapisanega tudi visokega katoliškega duhovnika monsignora Weissa, ki je bil v Celovcu pred kratkim obsojen na 2 leti težke ječe, ker je revne koroške kmete ogoljufal za nič manj nego za par — milijonov!! No, prof. dr. Dermastia si je mislil: zrno v očesu nasprotnika vidim, bruna v svojem očesu pa ne!... In tako nam je seveda zatrjeval, da so klerikalci sami angeli, da klerikalci za delavce vse zastoj naredijo, socialni demokratje pa da vse strahovito zaračunajo. (Kaplan sta se pri tem hudomušno namuzala, češ: „saj nismo neumni“. V duhu sta si namreč preračunala, koliko nese katoliškemu duhovniku in sam očenaš, kako včasih najrevnejšemu delavcu zaračunajo en sam: — miserere!!) Nehote se nam je zdelo, da je hotel g. profesor s tem ravno gg. kaplana malo potegniti, ker sta ga mesto med poslušne verne ovčice speljala v tako socialno-demokratično družbo... Ko je prof. dr. Dermastia pripovedoval, kako da klerikalci zlasti za shode in predavanja skoraj nič ne računajo, so se čuli medklici: saj vam je vlada dala 600.000 kron in sami ste po vrhu še okradli vseučiliški fond za 700.000 K.“ Seveda, če bi socialni demokratje glasovali za barke in kanone, bi nam vlada še več dala; ker pa kot poštena ljudska stranka nasprotujemo vsaki oderuški politiki vlade in slovenskih klerikalcev kimovcev, smo seveda navezani na — svojo lastno moč! In to je tudi edino prav, ker bi z delavstvom prokleta slabo stalo, če bi bilo navezano na pomoč in podporo svojih — najhujših sovražnikov!!! Tako pomoč delavstvo celo odločno odklanja, ker je pre pametno, da bi se dalo loviti na take — limanice. In to bo moral nazadnje spoznati tudi še kak prof. dr. Dermastia!... Mož nam je dalje

pripovedoval, da morajo biti delavci krščanski. Take nauke naj bi g. profesor dajal raje raznim katoliškimi podjetnikom, ki krščanske delavce pravne krščansko odirajo! Dalje nam je g. profesor dokazoval, da morajo biti strokovne organizacije delavcev na krščanski podlagi, da bodo dr. Šušteršič, dr. Benkovič e tutti quanti bolj nemoteno lahko glasovali za — barke in kanone!! Seveda je g. profesor pozabil povedati, zakaj morajo biti ravno samo delavske organizacije „krščanske“ in zakaj gospodje katoliški „ljudski osrečevalci“ ne skušajo na krščansko podlago tudi podjetniških organizacij, v katerih se danes katoliški, protestantovski in brezverski kapitalisti združujejo proti — delavstvu. — In nazadnje je g. profesor še prav jasno pokazal konjsko kopito „krščanske“ Jugosl. strok. organizacije. Malo prej nam je očital, da s svojimi strokovnimi organizacijami lovimo delavce samo za politično stranko, sam pa je na istem, baje strokovnem sestanku delal politično reklamo za — dr. Benkoviča. Rekel je, da ni več daleč oni čas, ko bo slovenska klerikalna stranka baje pomandrala vse poštene Slovence. Zato da naj raje kar pri teh volitvah glasujejo za bivšega socialista, liberalca, brezverca, a sedaj po vzoru sv. Magdalene izpreobrnjenega „katoličana“ in delavskega škodljivca dr. Benkoviča... Sodruga M r a k je na to prosil za besedo, ker bi bil rad nekoliko izpopolnil „poročilo“ dr. Dermastie in zlasti navzočim povedal tudi to, česar dr. Dermastia ni hotel povedati! No, dr. Dermastia je socialiste sicer prav nesramno obrekoval, ni imel pa toliko poguma, da bi sedaj napram sodrugu M r a k u ta obrekovanja tudi zagovarjal. Zato je sodruga M r a k se obrnil po dvorani in zaklical: „Pošteni volilci! Prepričali ste se lahko sedaj na lastna ušesa, kakšna je ta katoliška poštenost, zato pa pojte vsi na naš shod k Špancu!“ In v momentu je bil klerikalni „društveni dom“ skoraj prazen — ostalo je notri samo par penzionistov, Marijinih devic in tercijalk! — in vsa masa se je vsula k Špancu, kjer je sodruga M r a k ob velikanski udeležbi (prišlo je tudi mnogo drugega občinstva) in velikanskem navdušenju v poldrugurnem govoru točko za točko raztrgal „referat“ dr. Dermastie. Gospod profesor dr. Dermastia je bil povabljen in zagotovila se mu je beseda. Aliniga bilo in to tega katoliškega poštenjaka zadosno osvečujel... Na našem shodu pa je bila soglasna sprejeta kandidatura sodruga M. Čobala. — Tak je bil v Trbovljah začetek in konec klerikalne „Jugoslovanske strokovne zveze“.

Razne stvari.

Sedem rudarjev živih zasutih. Iz Bruslja se poroča, da je v torek v premogovniku v Quarregnonu v Belgiji sedmim rudarjem usad s hriba prestrigel izhod. Težko jih bodo rešili.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh življenskih potrebščin kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. ∴

Občno konsumno društvo v Zagorju
prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo specerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Občno konsumno društvo v Idriji
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro moške narejene obleke po najnovejši modi, ženskega blaga vsake vrste, slamnike za moške in otroke itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najbolje in najcenejše postreženi!

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož.

Maks Zalokar, Ljubljana.

27-6

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Priporočamo našim -- gospodinjam -- **KOLINSKO CIKORIJJO!**
== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==